

Motion till riksdagen 2008/09:C7

av **Hans Wallmark m.fl. (m)**
med anledning av prop. 2008/09:80

Äktenskapsfrågor

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en skyndsam utredning i syfte att det juridiska upprättandet av en sådan fast relation mellan två vuxna människor som behandlas i denna motion enbart ska kunna ske genom ett förfarande inför en offentlig myndighet.

Motivering

Med regeringens proposition 2008/09:80 ändras lydelsen något av äktenskapslagens portalparagraf. Någon ändring föreslås dock inte i riktning mot könsneutrala äktenskap. Följdmotioneringen, i likhet med tidigare väckta motioner, kan dock öppna för en ny definition av äktenskapsbegreppet. Det finns skäl att för närvarande avvisa sådana tankar. Det går också att konstatera att propositionen innebär ett upprätthållande av ett nära samband mellan stat och religion inom ett centralt familjerättsligt område. Skulle äktenskapsbegreppet ändras borde också tiden vara inne att samtidigt se över den grundläggande ordningen mellan stat och kyrka.

Frågan om äktenskap engagerar och berör. Människor i samkönade relationer önskar synliggöra sin kärlek. Under lång tid har individer brottas med problem, hat och illvilja på grund av sin sexuella läggning. Arbetet mot ett inkluderande samhällsklimat präglat av mångfald och respekt måste fortsätta.

Tanken med enmansutredningen SOU 2007:17 Äktenskap för par med samma kön – Vigsselfrågor var att just utreda de juridiska förhållandena för att kunna bredda dagens äktenskapsbegrepp. Den grundläggande frågan var juridisk. Utredningens uppgift var inte att pröva för- respektive nackdelarna med en sådan förändring. Det finns nämligen problem: Bland annat hur svensk rätt förhåller sig till andra länders rätt, om det är lämpligt att lagstiftningsvägen omdefiniera ett kulturellt och historiskt etablerat begrepp som snarare finns i en social, religiös och kulturhistorisk kontext än är en juridisk

Fel! Okänt namn på

term samt hur vigselfrågor kan påverka samfund med vigselmöjligheter rent ekumeniskt. Många av dessa stora omfångsrika frågeområden har det funde-rats ganska lite kring.

Redan i dag har par av samma kön som ingår registrerat partnerskap juri-diskt sett i princip samma rättigheter och skyldigheter som en man och en kvinna som ingår äktenskap. Införandet av lagstiftningen om registrerat part-nerskap var således praktiskt sett en långt viktigare reform än den eventuella förändring av lagstiftningen kring definitionen av begreppet äktenskap som nu diskuterats. De som förordar en förändring av definitionen av äktenskaps-begreppet i äktenskapsbalken synes vilja åstadkomma att såväl homo- som heterosexuella relationer i lagstiftningen ska betecknas med samma term. Det resultatet kan dock även uppnås genom att man väljer att i lagstiftningen använda en annan term, lika för alla, än äktenskap för att beteckna dessa relat-ioner. Det kan finnas fördelar med den sistnämnda lösningen. Därmed skulle ett enhetligt uttryckssätt finnas i lagstiftningen samtidigt som ordet äktenskap inte skulle definieras på politisk väg utan av människor själva i enlighet med egen tro, tradition eller församlingstillhörighet.

Många har en inte helt felaktig uppfattning att äktensapsrätten fortfarande är en för staten och kyrkan gemensam angelägenhet. Sedan reformationstiden har den normala formen för äktenskaps ingående varit vigsel. Den var påbju-den redan under katolsk tid och detta blev minst lika tydligt efter reformation-en. 1734 upphörde den då obsoleta borgerliga formen att ingå äktenskap pri-vat inför släkterna. Kyrklig vigsel blev den enda formen. Dock bestod ett undantag hämtat från kanonisk rätt och accepterat även av Svenska kyrkan, nämligen att domstol kunde fastställa att äktensapsrättsligt skydd förelåg även utan vigsel om ”kvinnan hävdats under äktenskapslöfte”. Möjligheten att bli förklarad som lagvigd hustru upphävdes efter kritik 1915. Rådande grun-der för äktenskapet kan sägas ha dragits upp det året. Lagen om äktenskaps ingående och upplösning, som nu inarbetats i äktenskapsbalken, antogs av riksdagen som civillag och av kyrkomötet som kyrkolag. Förhållandena är nu ändrade. Riksdagen stiftar ensam äktenskapslag. Svenska kyrkans högsta beslutande organ, kyrkomötet, beslutar självständigt om äktenskapet i kyrko-handboken och kyrkoordningen. I och med att Svenska kyrkan och andra samfund av staten har getts rätt att ägna sig åt myndighetsutövning genom att förrätta juridiskt bindande vigslar, kvarstår dock en tydlig koppling mellan staten och dess civilrättsliga lagstiftning å ena sidan och religionen å den andra sidan på ett sätt som innebär att den tudelning som inleddes år 2000 mellan Svenska kyrkan och staten är ofullständigt och inkonsekvent genom-förd.

Intresset och engagemanget för ordet och definitionen av ”äktenskap” är också historiskt och praktiskt långt bredare och djupare än vad riksdagen genom lagstiftning slår fast. Svenska kyrkan har i likhet med en del andra remissinstanser klargjort hur ”äktenskap” enligt deras mening bör definieras. Möjligheten att införa en rättsordning med lika benämningar för alla parrelat-ioner, samtidigt som det civila samhället visas respekt, är möjlig ifall åtskill-naden mellan staten och kyrkorna görs ännu tydligare än i dag. Med avskaf-fad vigselrätt för alla samfund (ingen möjlighet för enskild präst i samfund att

i den egenskapen ansöka om vigselrätt) behöver inget samfund hantera frågan om äktenskaps ingående i juridisk mening som en integrerad del av egen gudstjänstordning. Däremot kan samfund i efterhand förhålla sig till par som ingått en juridiskt bindande relation genom välsignelseakt eller annan ceremoni. Den kan i ord och handling utformas helt självständigt. Önskemål om en sådan klarare tudelning mellan stat och religion är inget nytt utan har av och till de senaste hundra åren framförts, även i en del fall av biskopar i Svenska kyrkan. Det skulle innebära att den juridiskt bindande akten skulle äga rum hos en offentlig myndighet. Vilken eller vilka myndigheter som ska anförtros uppgiften måste utredas närmare, liksom hur förfarandet mer exakt ska gå till.

I fråga om synen på äktenskap och familjebildning finns helt naturligt en mängd åsikter och förhållningssätt hos svenska folket. För de stora kyrkorna och samfunden är frågan ytterligare komplicerad då den berör själva tron. Svenska kyrkans tolkning av äktenskapet kommer till uttryck i kyrkohandboken och avspeglas även i kyrkoordningen. Teologiskt intar Svenska kyrkan och med den ett antal andra samfund i luthersk anda ståndpunkten att äktenskapet är skapelsebetingat, men en del av den civila världsordningen. Den sakramentala äktenskapssynen, som finns inom den romersk-katolska kyrkan, är däremot inte en del av evangelisk äktenskapstradition. Samtalen mellan evangeliska och katolska teologer visar dock att skillnaderna i uppfattning inte är så stora som ibland framhålls. Rättshistoriskt torde det vara ett faktum att slaveriets avskaffande och familjerätten varit kyrkans främsta bidrag till rättsutvecklingen i västerlandet.

En omdefiniering av äktenskapsbegreppet i strid med det som framkommer i proposition 2008/09:80 kan såldes medföra stora konsekvenser i det civila samhället. Staten genom riksdagsbeslut kan inte sägas äga frågan exklusivt. Ifall en ordning införs med samma benämning av alla parrelationer finns det anledning att i samband med en sådan reform också ta ännu ett steg mot en rättsordning som bygger på en klar åtskillnad mellan staten å ena sidan och de religiösa samfunden å den andra. Vigselrätten för samfunden bör då avskaffas och det juridiska upprättandet av en sådan fast relation två vuxna människor emellan som behandlas i denna motion ska enbart kunna ske genom ett förfarande inför en offentlig myndighet. Detta i sin tur förutsätter en utredning av formerna för och lagstiftningen kring detta förfarande. Med tanke på frågans aktualitet och starka önskemål både från par av samma kön och från samfund finns det anledning att genomföra en sådan utredning skyndsamt så att beslut kan fattas inom innevarande mandatperiod.

Det finns all anledning att betona behovet av ömsesidig respekt. De flesta är överens om behovet av en mer inkluderande lagstiftning. Samtidigt går det inte att komma ifrån att synen på äktenskap kan variera väldigt mycket. I olika sammanhang brukar det civila samhället betonas. Men det får inte endast bli en abstraktion!

Låt etablerandet av en fast relation två vuxna emellan utifrån ett lagstiftningsperspektiv innebära att staten erbjuder en form lika för alla, utan inblandning av religiösa samfund. Utifrån ett offentligt perspektiv handlar det strikt om att ge tvåsamheten en uppsättning rättsregler utan att blanda sig i en

Fel! Okänt namn på

namn- och etikettsdiskussion. Samtliga samfund fråntas dagens vigselrätt som är en rest av en försvunnen statskyrkotid. Allt som har med ceremoni eller religiös inramning att göra överlåts på just det civila samhället inom ramen för egna föreningstraditioner eller i enlighet med egen trosuppfattning.

Stockholm den 21 januari 2009

Hans Wallmark (m)

Cecilia Magnusson (m)

Lars-Arne Staxäng (m)

Bengt-Anders Johansson (m)